א"ח [סימן רמ סעיף יב] וסי

ט מ נסתן לנו טעיף יכן זטי מקעד סעיף ד: לו ג טוש"ע שם סי' מקעד

תורה אור השלם

איוב ה כ איוב ה כ 1. וּלְיוֹטֵף יֻלַּד שְׁנֵי בְנִים.

בטרם תבוא שנת הרעב

אֲשֶׁר יָלְדָה לּוֹ אָסְנַת בַּת פוטי פרע כהן און:

.. 3. וִהִּנֵּה שָּׁשׁוֹן וְשִׁמְּחָהְ הָרֹג

בְּקֶר וְשָׁחֹט צאן אָכל בְּשָׁר וִשְׁתוֹת יָיִן אַכוֹל וִשְׁתוֹ בִּי

ְּמָחֶר נָמוּת: וְנִגְלָה בְּאָזְנָי

צְבָאוֹת אָם יִכְפַּר הֵעָוֹן הַזֵּה

לְבֶּם עַד תְּמָתוּן אָמֵר אֲדֹנָי

4. אתיו אקחה ייו ונסבאה

שַׁכָר וְהָיָה כָזֶה יוֹם מְחָר גָדוֹל יֶתֶר מְאֹד:

ישעיהו כב יג-יד

בראשית מא נ

1. בַּרַעַב פַּדִּרְ

ובמלחמה מידי חרב:

:סעיף ס

מסורת הש"ם

דיסיב בארבא. שהולך בספינה. משום מזוני איכא משום מעיינא אבוך לאדם לשמש ממתו בשני רעבון. ואם תאמר הרי יוכבד

רחבה כדאיתא בבבא מליעא (דף פד.) דקה חשיב הבריה דרב פפה וכחיש גבורתו ולפיכך יכול לאכול הרבה ואינו מזיק לו: מיתה משונה. מת בחרב וברעב וכל מיתה שאינה בידי מלאד המות כדרך כל אדם על מטתו: נשכר שמלער עלמו. כשישראל בלער: אסור לשמש מטחו בשני רעבון. דלריך אדם לנהוג לער בעלמו: מסוכי חסירי בנים (ב) דגרסינן במנחות ודף כט.) לגבי מנורה ומי חסיכי כולי האיים. שלא קיימו פריה ורביה: שני מלחכי שרת (ב) מלוין לו לחדם. חחד מימינו ואחד משמאלו דכתי' (מהלים נא) כי מלאכיו יצוה לך: הנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט לאן אכול בשר ושתות יין כי מחר נמות ונגלה בחוני ה׳ לבחות חם יכופר העון הזה לכם עד תמוחון: זו מדת בינונים. שירחין מן המיתה כדכתיב בהו כי מחר נמות: אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כוה יום מחר. גדול יותר מחד: הלדיק אבד ואין איש שם על לב. מפני מה הוא מת. מפני הרעה נאסף הלדיק מפני שלא ילטער הוא ברעה ואחר שהיא גזרה מלפניו כי מפני הרעה נאסף הלדיק. ל"א מפני רעות של אלו הוא נאסף שאין הקב"ה רוצה שיבקש עליהם רחמים: לפים. חלי לבינה י ורגילין לתתה בין שתי נדבכי העלים: הכי גרסינו אבריו של אדם הן מעידין בו שנאמר ואתם עדי לשון רבים נחם ה': מחי דכתיב חל אמונה ואיז עול כשם שמשלם כו' כך משלם לרשעים בעולם הוה. כדי לטורדן מן העולם הבא וכדכתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו: ואין עול. שאין עושה (ד) דין בלח דין חמת ולדק: לדיק וישר. מלדיק הדין על הלדיקים לפרוע מהם ועושה טובה וישרות עם הרשעים לפרוע כל זכותם בעולם הזה כדי לטורדן: ביד כל אדם יחתום. כותב מעשה כל אדם ומחתים (ס) יד על כל מעשיו: למען חלדק בדברך. שהוא מלדיק עליו בדבריך שאתה מראה לו יהיה אגדל פרע לו יהיה אגדל פרע קחי. ששערו אסור בהנאה אבל הוא עלמו לא נקרא קדוש. ולר׳ אלעזר חוטא דסאיב כתרגומו מאשר חטא על הנפש פשט המקרא על שנטמא במת: וכי בחיוה נפש חטח וה. מי הרג שנקרח חוטא שאין מצוה לצער עצמו כדאמרינן לדיקי ש מי אכלי האי עלמא (והאיד) מי סני להו במס׳ הוריות (פ״ג דףי:): נקרא קדוש. רישיה דקרא קא דריש בשביל

ערוך], ב) [ואף לדיק גמור לריך לנער עלמו עם הלבור שכו יונינו בחשה רבינו שלינור וולחו סימן הסגן, ג) חגיגה טו. וע"ש סיתן קסגן, א) מהיגים סוג [ע ש כמה שינויים], ד) ג"ז שם, ד) [נ"ל מלמד שבשעת. כך אי בשאלמותו. ו) ול"ל נפרטיו וכ"א בשאמנותן, ז) [ל"ל הן], ה) [שבועות ח. סוטה טו. כריתות כו.] ב"ק לא: טיר יט. לרעות כו.] ב"ן נחו לחי יע.
כב. נדרים י., ט) גי׳ רש״ה בשר,
י) עי׳ בהגהת מהרי״ף בערוך
שם, ל) [ב״ב ג..], () [ד״ה
לשמואל הסרי ד״ה נקרא), בס, כ) [כ כ גב], כ) [ו ה לשמואל אחרי ד"ה נקרא], מ) [נ"ל אי], נ) [כדאי׳ סוטה יב.], **ס**) [ברכות לח: ולקתן יב:], **ע**) [וע"ע תוס' ב"ק לח: ד"ה אלא ותוס' מיר ב: ד"ה

## הגהות הב"ח

ואמאיז.

(א) גמ' כל היושב בתענית נחרא חוטא (סבר כי האי תנא) מקנט מועט (טפני פי זמי ממו) מא"מ ונ"ב ס"א שנאמר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש נפשו מן היין דתניא וכו׳ ולשמואל הא איקרי קדוש. נ״ב פירוש מדפליג אדשמואל אלמא דלשמואל לא נקרא קדוש אבל לר׳ אלעזר הקפר לא קשיא דלמא מודה דנקרא קדוש אלא דנקרא ג"כ חוטא אבל לשמואל קשיא דמשמע לדידיה לא נקרא קדוש ואע״פ דמודה שמואל דעושה מצוה בנזירתו מ"מ לא נקרא קדוש ובתר הכי פריך אר' אלעזר הא נקרא חוטא דמדפליג אשמואל הקרם מושם לותפפיג שמחמה להלמ הקרא חוטא:

(ב) רש"ד ד"ה חסוכי בנים חסירי בנים כמו דגרסיט במו דגרסיט במו דגרסיט שמלוין: (ד) ד"ה ואין עול שמלוין: (ד) ד"ה ואין עול שמלוין: (ד) ד"ה ואין עול במו בהר בלא דין: (ס) ד"ה ביד כל כו׳ ומחתים יד כל אדם על כל: (1) ד"ה יד כל אדם על כל: (1) ד"ה למען כו' שאתה מראה לו מה"ד וכי באיוה נפש חטא זה עצמו וכו׳ שאין מנוה לנער עצבה זכר טנון נונוי נגעו עלמו כדאמרינן אטר לדיקי אי אכלי תרי עלמא וכו' עד שמתענה מה"ד עונותיו נקרא קדוש הס"ד ואח"כ מה"ד ולר' אלעזר וכו' שנטמא

## מוסף רש"י

וכפים. חתיכת עד כמו כפיסיו נכנה נתרה (ב. חגיגה טו.). אתם עדי. הוה מעיד בעלמו בכל עונות שאוכית בפניו (שם). משמע שחטא בנפש אדם (ב"ק צא:). המצער עצמו מכל דבר ודבר. המסגף עלמו במענים וווח).

## רבינו גרשום

דיתיב בארבא. ליכא משום מעיינא. ואיתא משום מזוני. מזוני, משום מזוני ליכא,

שמתוך כך מתמרקין עונותיו שמתענה:

משום מעיינא איכא. רב פפא, הוי אכיל סגי. הסוכי בנים. ולא כולי עלמא. זו מדה בינונית. שהרי מזכיריו יום המיתה. כדכתיב בי מחר נמות. <mark>ההוא דמדכי בנפשיה.</mark> כלומר, שנויר שמצער עצמו מן הטומאה קרוי קדוש, ולא ליושב בתענית. ההוא. אשר חטא על הנפש, דמסאב נפשיה על המת.

ליכה: מחוונה לחוונה. מקום מלון התגרים מכפר לכפר דמשתכחי מזוני וליכא למיחש למזוני ולמעיינא איכא למיחש: כל פרסה ופרסה אכל ריפסא. הסבר רב פפא הא דאמור רבנן לא ליכול טפי משום לנהוג עלמו בחסידות ויוסף לא שימש אבל שאר בני אדם שימשו: מעיינא ואיהו לא מיסתפי ממעיינא דבעל ש בטן הוה. ענין אחר כריסו

דיתיב בארבא אי נמי דקאזיל מאוונא לאוונא רב פפא כל פרסה ופרסה אכיל חדא ריפתא קסבר משום מעיינא אמר רב יהודה אמר רב "כל המרעיב עצמו בשני רעבון ניצל ממיתה משונה שנאמר ברעב פדך ממות מרעב מיבעי ליה אלא הכי קאמר בשכר שמרעיב עצמו בשני רעבון ניצול ממיתה משונה אמר ריש לקיש - אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון שנאמר 2 וליוסף ילד שני בנים במרם תבוא שנת הרעב תנא 6 חסוכי בנים משמשין מטותיהן בשני רעבון תנו רבנן יבזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור תניא אידר בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי ואם עושה כן עליו הכתוב אומר נוהנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחום צאן

אכול בשר ושתות יין אכול ושתו כי מחר נמות מה כתיב בתריה ונגלה באזני

ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון עד כאן מדת בינונים אבל

במדת רשעים מה כתיב 4 אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר

מה כתיב בתריה ? הצדיק אבד ואין איש שם על לב כי מפני הרעה נאסף

הצדיק י אלא יצער אדם עם הצבור שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו

עם הצבור שנאמר יודי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה

ובי לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישב עליה אלא כך אמר משה

הואיל וישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער וכל המצער עצמו

עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור י ושמא יאמר אדם מי מעיד בי אבני

ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו שנאמר זכי אבן מקיר תזעק

וכפים מעץ יעננה דבי רבי שילא אמרי שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם

הן מעידין עליו שנאמר °כי מלאכיו יצוה לך רבי חידקא אומר י' נשמתו של

אדם היא מעידה עליו שנאמר ? משוכבת חיקך שמור פתחי פיך ויש אומרים

אבריו של אדם מעידים בו שנאמר יי אתם עדי נאם ה' יי אל אמונה ואין

עול אל אמונה כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה

שעושין כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיו ואיז

עול כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושין

כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושין צדיק

וישר הוא י (אמרו בשעת) פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו

י (נפטרין) לפניו ואומרים לו כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני והוא

אומר יו (היו) ואומרים לו חתום וחותם שנאמר יו ביד כל אדם יחתום ולא עוד

אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם יפה דנתוני לקיים מה שנאמר בי למען תצדק בדברך אמר שמואל כל היושב בתענית, נקרא חומא 6 סבר כי האי

תנא דתניא י ר' אלעזר הקפר ברבי אומר מה תלמוד לומר יי וכפר עליו מאשר

חמא על הנפש וכי באיזה נפש חמא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא

דברים קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חומא המצער

עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה ר' אלעזר אומר נקרא קדוש שנאמר

ַ קרוש יהיה גדל פרע שער ראשו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מרבר אחר

נקרא קדוש המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ולשמואל הא

איקרי קדוש ההוא אגידול פרע קאי ולר' אלעזר הא נקרא חומא ההוא דסאיב נפשיה ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר ר' אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו

ליתב תעניתא לתעניתיה <sup>ע)</sup>:

חטא מידי דהוה <sup>ס)</sup> אמתענה תענית

נקרא חומא. וקשיא דאמרינן בפ' החובל (ב"ק דף לא: ושם) החובל בעלמו רשאי אבל אחרים שחבלו בו חייבים ומפרש התם הא דקאמר החובל בעלמו רשאי אמר שמואל ביושב בתענית אלמא משמע דשמואל האמר דיושב בתענית לא נקרא חוטא ויש לומר דודאי הוי חוטא כדאמרינן הכא מקל וחומר מנזיר ומה נזיר שלא ליער עצמו אלא מיין וכו' אצל מכל מקום המלוה שהוא עושה התענית גדול יותר מן העבירה ממה שהוא מלער נפשו דמלוה לנדור כדאמרינן (סוטה דף ב.) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עלמו מן היין ומכל מקום יש קלת

אמר שמואל כל היושב בתענית

י נולדה בין החומות ואותו העת עת רעב היה וע"כ שימשו

מטותיהן בשני רעבון ויש לומר דלכ"ע לא הוי אסור אלא למי שרוצה

חלום בשבת דקורעין גזר דינו ונפרעין ממנו תענית של שבת ומאי תקנתיה

ישעיהו נו יב ישעיוו נויב. 5. הַצַּדִיק אָבָד וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶּד נאספים באיז מביז כי מפני ישעיהו נז א

6. וידי משה כבדים ויקחו עליה ואַהַרן וחור תַּמְכוּ בידיו מזה אחר ומזה אחר : הַשָּׁמֵשׁ: בי אַבו מִקִּיר תִּוֹעֶק חבקוק ב יא

...... 8. כּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לְךְּ 9. אל תאמינו ברע אל

תבטחו באלוף חַיקֵר שִׁמֹר פָּתְחֵי פִירָ:

מיכה ז ה 10. אַתֶּם עַדִי נְאָם זְיְ וְעַבְּדִי אֲשֶׁר בְּחָרְתִּי לְמִען תַּדְעוּ וְתָאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי אָנִי דוּא לְפָנִי לֹא נוֹצֵר אַל וְאַחֲרִי לֹא יִהְיָה:

ישעיהו מג י ישעיזו מגיבל 11. הַצוּר תָּמִים פְּעֲלוֹ כִּי כְל דְּרָכִיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה ְוֹאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוא: דברים לב ז

12. בְּיֵד כָּל אָדֶם יַחְתּוֹם לָדַעת כָּל אַנִשׁי מַעֵשַׂהוּ: 13. לְךָּ לְבַדְּךָ חָטָאתִי וְהַרַע

בעיניר עשיתי למען תצדק -בֶּדֶבֶרֶךְ תִּוְכֶּה בְשָׁפְטֶךְ:

14. וְעֶשָּׁה הַכּּהַן אֶחָד לְחַשָּאת וְאֶחָד לְעֹלֶה וְבַפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנְּפָשׁ וְקִדִּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בּיּוֹם ההוא: במדבר ויא בָּרבּיַה היי 15. בָּל יְמֵי נֶדֶר נִוְרוֹ תַּעֵר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלאת הַיְּמָם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיִיְּ מְלאת הַיְּמָם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיִיְּ קָרשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פָּרַע שְׂעַר במדבר ו ה . ראשו:

והמרעיב עצמו בשני רעבון ניצל ממיתה משונה שנאמו

תנא חשוכי בנים משמשיו מטותיהו בשני רעבוז. חייב אדם לצער עצמו עם הצבור. שבומו שפורש עצמו מו הצבור שני מלאכי. השמ' המלוין לו מניחין ידיו על ראשו ואומרים פלוני שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת ישראל. אלא מיבעי ליה לצעורי עם הצבור, שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר וידי משה כבדים וגו׳, וכי לא היה לו כר או כסת לישב בה. אלא רצה להיצטער בצער ציבור. ושמא יאמר מי מעיד בו. אבני ביתו שנאמר כי אבז מקיר תזעק. ומלאכים השומרים

אותו שנאמר כי מלאכיו יצוה לך וגר. כתיב אל אמונה ואין עול. כשם שנפרעין לעולם הבא מן הרשעים אפילו בעבירה קלה, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה, וכשם שמשלמין שכר טוב בעולם הבא לצדיקים, כך משלמין שכר מצוה פרוכה במות המשור של המשרו במינות של המשרו במות במקום פלוני והוא אומר הן, אומרים לוני במות במינות במקום במ מצוה קלה בעולם הזה. בשנת פטירתו של אדם כל משיר ובמרים לנעית במקום פלוני והוא אומר הן, אומרים לו חוום והוחם שנאמר ביד כל אדם יהתום. ולא עוד אלא שמצויק עליו את היין ואומרי פה דנתוני, שנאי למען תצדק ברברך וגר׳. אמר שמואל היושב בתענית נקרא חוטא. סבר לה כר׳ אלעזר דאמר הנויר בשביל שציער עצמו מן היין קראו הכחוב חוטא, שנאמר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, המצער עצמו מל מאכל ומשתה לא כל שכן. ומפני מה כתיב בו קדוש יהיה, משום דמדכי נפשיה 6) מטומאה. ור׳ אלעזר פליג עליה ואמר המצטער עצמו לשם שמים, כגון הנזיר וכיוצא בו, [נקרא] קדוש, כדכתיב קדוש יהיה. אם כן מה ת״ל מאשר חטא על הנפש, בנזיר שנטמא הכתוב מדבר, ומפני שנטמא נקרא חוטא.

א) נראה מזה דרבינו היה לו ג'׳ אחרת בכאן ההוא דמדכי נפשיה וכ"ה ג'׳ רבינו גרשום כאן.